MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI

MAGISTRAT DR. PAUL COPPINI

Seduta tat-13 ta' Marzu, 2008

Citazzjoni Numru. 153/1998/1

Anthony Grima,
Margaret Grima,
Joseph Grima u Maria Dolores Grima,
U
Filomena Grima.

vs

George Micallef.

Il-Qorti,

Rat iċ-ċitazzjoni li permezz tagħha l-atturi, wara li ppremettew:

Illi huma d-detenturi ta' qatghat ta' raba parti minn raba magħrufa bhala "Ġnien is-Sultan", limiti ta' Sannat, u taċ-Ċawla;

Illi l-konvenut ostakola b'żewġ rami l-passaġġ li l-atturi għandhom għall-qatgħat tar-raba imsemmi tagħhom, u dawn ghamlu f'dawn l-aħħar ħames ġimgħat;

Ukoll il-konvenut qalgħa il-knaten fil-ġenb tat-triq li tagħti għas-Sannat minn taċ-Ċawla u għamel rampa għal qatgha raba mill-istess raba imsemmi li qegħda f'idejn il-konvenut, u b'hekk l-ilma tax-xita tat-triq jaqleb ghar-raba imsemmi u jmur fil-qatgħat tal-atturi u jagħmel ħsara, u anki dan l-konvenut għamlu fl-ahhar ħames ġimgħat;

Li x-xogħlijiet imsemmija jikkostitwixxu spoll u dannu tal-atturi u tad-dritt ta' passaġġ liberu u tat-tgawdija tar-raba imsemmi.

Talbu lill-konvenut jgħid għaliex m'għandhiex din il-Qorti:

1. Tiddikjara li l-konvenut ikkommetta spoll a dannu tal-atturi billi ostakola l-passaġġ liberu tagħhom bir-rampi li għamel fir-raba magħruf bħala "Ġnien is-Sultan" u billi qala' knaten miċ-ċint tat-triq li minn taċ-Ċawla tagħti għas-Sannat u b'hekk l-ilma tat-triq jispiċċa fir-raba tal-atturi;

2. Tikkundanna lill-konvenut ineħħi r-rampi msemmija u jqiegħed il-knaten imsemmija fi żmien qasir iffissat mill-Qorti u b'hekk jirrientegra l-passaġġ u ċ-ċint imsemmija fi stat tagħhom ta' qabel; u fin-nuqqas tal-konvenut, tawtorizza lill-atturi jagħmlu x-xogħlijiet imsemmija huma, a spejjeż tal-konvenut.

Bl-ispejjeż tal-konvenut, inġunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta' l-atturi debitament ikkonfermata bil-ġurament ta' Anthony Grima.

Rat in-nota ta' l-eċċezzjonijiet tal-konvenut li eċċepixxa illi:

1. Illi huwa jikkontesta t-talbiet attriċi billi huwa ma kkommetta ebda spoll a dannu tal-atturi.

2. Illi ma jissussistux elementi li jiġġustifikaw azzjoni ta' spoll.

3. Illi x-xogħlijiet kollha li dwarhom qegħdin jilmentaw l-atturi saru in parti fi proprjeta' lokata għandu u fil-pussess tiegħu w in parti fi proprjeta' lokata għand terzi bil-kunsens u bi ftehim ma' dawk kollha interesati.
4. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess l-istess xogħlijiet ma jikkostitwux spoll in kwantu huma benefikati intiżi biss sabiex jibbenefikaw l-art u jaġevolaw l-aċċess għaliha.

Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri fil-jedd u fil-fatt.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti tal-konvenut ikkonfermata bil-ġurament tiegħu.

Rat il-verbal tagħha ta' l-10 ta' Ottubru 2007 fejn ħalliet il-kawża għal-lum għas-sentenza.

Rat l-atti l-oħra kollha tal-kawża, inklużi l-verbali tax-xhieda u affidavits prodotti u d-dokumenti esebiti.

Rat in-noti ta' l-Osservazzjonijiet rispettivi tal-kontendenti.

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża ta' spoll. Dwar kawża ta' dan it-tip ġie mfisser illi:

"In tema legali jingħad li l-'actio spolii' hija radikata pjuttost fuq l-eżiġenzi ta' utilita' soċjali milli fuq il-prinċipju assolut tal-ġustizzja, u hija eminentement intiża sabiex tkun estiża l-protezzjoni lil kwalunkwe pussess, u jiġi mpedut li ċittadin privat jieħu l-ġustizzja f'idejh; b'mod li l-fini tagħha huwa dak illi jiġi restawrat l-istat tal-pussess li jkun ġie skonvolt jew turbat;

L-art. 572 (illum 535) tal-Kodiċi Ċivili, li jikkontempla din l-azzjoni, huwa ndubbjament ta' ordni pubbliku, u huwa inerenti għall-fatt ta' min b'awtorita' privata jagħmel għad-dannu ta' terza persuna att li, għalkemm jista' jkollu dritt

għalieh, ma jkunx jista' jeżerċitah mingħajr l-intervent tal-Qrati (ara Kasazzjoni Torin 1 ta' Awissu 1879 in re Borboglio vs. Fischt, Volum XIII, P.1, pag. 555 tal-Annali tal-Ġurisprudenza). Ma' dan l-artikolu fuq imsemmi tal-liġi ċitata, ma għandux jiġi minsi l-art. 794 (illum 791) tal-Kodiċi tal-Organizazzjoni u Proċedura Ċivili, li jaħseb u jgħid li kontra l-azzjoni ta' spoll ma humiex ammissibbli hlief eccezzjonijiet dilatorji – dak li huwa konfermat mill-gurisprudenza lokali u estera (ara Vol. XXXI. I. 296 Appell 8 ta' Marzu 1943, in re "Francesco Mifsud vs Michele Cassar"; Vol. XXI. II. 83 P'Awla Civili, 20 ta' April 1916, in re 'Michelina Falzon vs Giuseppe Bonello et.' konfemata fl-Appell fis-26 ta' Marzu 1917; Kassazzjoni Palermo 27 ta' Ottubru 1899, in re Decarcano vs. Cafici, Foro Catanese Vol. 1889, paġna 124; u dan biex ingħataw xi sentenzi);…..".[1]

Illi, ghalhekk, kif ġie ripetutament imfisser mill-Qrati tagħna, jenhtieġu tliet elementi sabiex tirnexxi kawża bħal din:

(i) li l-attur kellu l-pussess ta' kwalunkwe xorta jew detenzjoni tal-ħaġa spoljata (*possedisse*);

(ii) li ġie disturbat f'dan il-pussess (*spoliatum fuisse*); u

(iii) li għamel il-kawża fi żmien xahrejn mill-allegat spoll (*infra bimestre deduxisse*).

"*Jekk imqar xi wieħed minn dawn ir-rekwiżiti essenzjali ma jiġix ppruvat, l-azzjoni taqa' mingħajr ma jkun hemm bżonn li jiġi ndagat jekk jirrikorrux anki r-rekwiżiti l-oħra*."[2]

Dwar din l-azzjoni il-**Mattirolo** jispjega illi:

"*La reintegrazione del possesso a favore di chi ne fu spogliato e' una misura di ordine pubblico,e' un*

---

[1] Margherita Fenech v. Pawla Zammit : Prim'Awla : 12.4.1958 vol. XLII.. II. 975 .

[2] Joseph Tabone v. Joseph Flavia sive de Flavia; Appell Civ. 7.3.1958 – vol. XLII. I. 86

*provvedimento diretto a conservare la pace pubblica. L'articolo 695 del Cocice Civile applica, in tutto il suo rigore, la regola **"spoliatus ante omnia restituendus**". Il perche' l'azione di reintegrazione, compiuto lo spoglio, compete a qualunque possessore, astrazione fatta dal carattere del suo possesso, sia pur questo anche solo precario, o di origine illegittima, purche' pero' abbia il carattere esteriore dell'esercizio di un preteso diritto."*[3]
Għalhekk sabiex il-Qorti tkun tista' tilqa' t-talbiet attriċi, jrid jiġi stabilit jekk fil-każ in eżami jeżistux dawn it-tliet elementi. Mill-provi mressqa rriżulta illi l-atturi qed jilmentaw minn xogħlijiet magħmula mill-konvenut f'biċċa raba fil-pussess tiegħu li permezz tagħhom għamel żewġ rampi jagħtu minn raba ta' terzi għal fuq ir-raba tiegħu, f'parti mnejn l-atturi għandhom passaġġ għar-raba tagħhom fl-istess inħawi, b'tali mod illi mblokkalhom dan il-passaġġ u fejn saru dawn ir-rampi, jkollhom jirfsu ġo r-raba maħdum ta' l-istess konvenut. Jilmentaw ukoll illi fl-istess okkażżjoni l-konvenut neħħa xi kantuni mill-ħajt li jifred it-triq mir-raba tieghu u minflok ghamel rampa oħra, bil-konsegwenza li l-ilma tax-xita li jkun nieżel fit-triq issa jaqa' ġor-raba tal-konvenut u jgħarraq ir-raba ta' l-atturi.

Niġu għalhekk minnufih għall-eżami dwar l-eżistenza o meno ta' l-elementi rikjesti f'kawża ta' spoll.

Il-Pussess:

Dwar dan l-element sabiex tirnexxi kawża ta' spoll ingħad:

"*Illi l-ewwel rekwiżit, kwindi, sabiex l-azzjoni tar-rintegrazzjoni tista' tiġi milqugħa bil-favur, huwa li l-instanti jkollu l-pussess ta' kwalunkwe xorta jew detenzjoni tal-ħaġa li fuqha jkun pretiż li sar l-ispoll. L-espressjoni wżata mill-liġi –"**possession of whatever kind**" – dak li jinteressana f'dal-każ – tikkomprendi tant il-pussess ċivili kemm dak sempliċement naturali, u anki dak vizzjuż; imma pero' teżiġi dejjem f'dak li jippromwovi din l-azzjoni*

[3] Trattato di Diritto Giudiziario Civile Italiano Vol. I. 5ta.ed.1902 Torino, para.271

xi pussess; l-għaliex, jekk l-attur f'kawża bħal din li fuqha qegħdin nitkellmu ma jkunx ippossjeda l-ħaġa, l-azzjoni hija destinata li ma tirnexxix."[4]

Fil-każ in eżami jirriżulta illi l-atturi għandhom bi qbiela mingħand il-gvern il-porzjon raba msemmi fiċ-ċitazzjoni. Irriżulta wkoll inkontestat illi sabiex jaċċedu għar-raba tagħhom dawn jgħaddu minn fuq raba ieħor mikri wkoll mingħand il-gvern u li jinsab f'idejn il-konvenut. L-aċċess tagħhom huwa minn fuq passaġġ li tidħol għalih minn triq li hemm fil-ġemb tal-lvant tat-territorju li r-raba tal-kontendenti jifforma parti minnu. Il-passaġġ huwa fil-ġemb tar-raba f'idejn il-konvenut u jgħaddi minn taħt ħajt tas-sejjieħ li jifred ir-raba tal-kontendenti minn dik ta' terzi, li jinsab f'livell iżjed għoli. Sakemm saru r-rampi in kwistjoni,[5] l-atturi kienu jgħaddu liberament minn dan il-passaġġ biex jaċċdu għar-raba tagħhom li tinsab fuq ġewwa, iżjed lejn il-punent. Imma minn meta saru dawn ir-rampi li mblokkawlhom il-passaġġ, huma qed ikollhom jirfsu fuq ir-raba maħdum tal-konvenut bl-inkonvenjenza li dan iġib miegħu, speċjalment fix-xitwa meta l-art tkun maħduma. Fin-Nota ta' l-Osservazzjonijiet tiegħu l-konvenut jikkontendi illi l-atturi m'għandhomx il-pussess meħtieġ mil-liġi, għax ma ġiex pruvat li għandhom il-pussess esklussiv ta' dan il-passaġġ. In sostenn ta' din it-teżi tiegħu jiċċita minn sentenza tal-Qorti ta' l-Appell, li tgħid li f'każ fejn diversi gabillotti jikru mingħand sid wieħed, bħal ma għandna fil-każ in eżami, il-pussess tutelabbli f'kawża ta' spoll irid ikun wieħed esklussiv.[6] Bir-rispett kollu, din il-Qorti ma taqbilx ma' din is-sentenza, għaliex il-liġi ma tagħmel ebda distinzjoni f'dan is-sens, u kif ingħad hawn fuq f'każ ta' spoll, tipproteġi l-"**possession of whatever kind**" u anke s-sempliċi detenzjoni,[7] u l-ġurisprudenza prevalenti tidher illi hija f'dan is-sens ukoll. Jirriżulta għalhekk illi dan l-ewwel element ta' kawża ta' spoll fir-rigward taż-żewġ rampi li mblukkaw il-passaġġ li l-atturi għandhom biex jidħlu fir-

---

[4] Fenech vs Zammit ġia ċitata
[5] ara ritratti Dokti. A, B u C esebiti a fol. 156 tal-process
[6] Giuseppe Cassar et. vs Paolo Cassar et. : 11.3.1955; kollez. Vol. XXXIX. i. 123
[7] art. 535(1) tal-Kap. 16 .

raba tagħhom ġie adegwatament sodisfatt. Mhux l-istess pero' għal dak li għandu x'jaqsam mal-kantuni li tneħħew mill-ħajt tat-triq u r-rampa li saret minflokhom. Apparti l-provi xejn sodisfaċenti f'dan ir-rigward, jidher illi dan ix-xogħol sar fir-raba li tinsab esklussivament f'idejn il-konvenut, u l-atturi m'għandhom xejn x'jaqsmu magħha, b'tali mod li żgur ma jistax jingħad li għandhom xi pussess jew detenzjoni ta' xi parti minn dik l-art fejn saret din it-tielet rampa.

L-iSpoll:

Il-konvenut qatt ma ċaħad illi dawn ir-rampi saru fuq inkarigu tiegħu. Anzi jgħid illi dawn għamilhom sabiex jiffaċilita l-aċċess bit-*tractor* għal ġor-raba li għandu f'idejh. Madankollu jsostni illi ma twettaq ebda spoll fil-konfront ta' l-atturi, għaliex dawn xorta waħda qegħdin jgħaddu liberament minn fuq ir-raba tiegħu sabiex jaċċedu għar-raba tagħhom, u huwa qatt ma ostakolhom fl-użu ta' dan il-passaġġ. Imma kif sewwa josservaw l-atturi, il-fatt illi xorta waħda qed jirnexxilhom jidħlu għar-raba tagħhom, m'għandux ikun ta' difiża għall-konvenut. Infatti f'każ simili fejn il-konvenut kien qed jistrieħ fuq id-difiża li l-attur għandu band'oħra minn fejn jgħaddi intqal illi:

"*Għall-fini tal-azzjoni proposta din id-difiża ma hi ta' l-ebda suffraġju. Huwa immaterjali jekk l-attur għandux mogħdijiet oħra servjenti għall-ħtiġijiet tiegħu. Kull prova f'dan il-kuntest ma teliminax l-att arbitrarju tiegħu. Huwa proprju dan l-aġir li l-artikolu tal-liġi jrid jikkolpixxi u jistronka. Dan għaliex l-azzjoni hi radikata fuq l-esigenzi ta' l-utilita' socjali, intiza biex tagħti protezzjoni lil kwalunkwe pussess, u jiġi impedut liċ-ċittadin privat jieħu l-ġustizzja f'idejh. Il-fini ta' l-azzjoni huwa dak li jiġi restawrat l-istat tal-pussess li jkun ġie skonvolt jew turbat. (vol. XLII. ii. 973; vol. XLI. ii. 846).*" [8]

Iż-Żmien:

---

[8] Prim'Awla : John Sammut vs Emanuel Sammut. : 31.1.2003

Fiċ-ċitazzjoni tagħhom l-atturi jgħidu illi dan l-ispoll ġie kommess f' "*dawn l-aħħar ħames ġimgħat*". Il-kawża ġiet intavolata fil-31 ta' Lulju 1998, u għalhekk dan ifisser illi x-xogħlijiet lamentatai saru għall-aħħar ta' Mejju jew il-bidu ta' Gunju ta' dik is-sena. L-attur Anthony Grima jispjega fl-affidavit tiegħu illi : " ... *kien żmien il-ħsad ta' San Gwann meta jien kont inkun nindokra l-bħajra fir-raba tiegħi* …". [9] Jirriżulta wkoll min-Nota ta' l-Osservazzjonijiet tal-konvenut illi ż-żmien meta seħħ ix-xogħol lamentat mhux qed jiġi kontestat.[10] Dan l-element huwa wkoll għalhekk ippruvat.

Għal dawn il-motivi, peress illi ġie ppruvat sodisfaċentement li jeżistu l-elementi meħtieġa mill-liġi sabiex tirnexxi kawża bħal din, dejjem fir-rigward taż-żewġ rampi li qed jimblukkaw il-passaġġ in kwistjoni, tiddeċidi l-kawża billi, filwaqt illi tiċħad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti:

1. tilqa' in parti biss l-ewwel talba u tiddikjara illi l-konvenut kkommetta spoll vjolenti u klandestin kontra l-atturi billi ostakola l-passaġġ liberu tagħhom biż-żewġ rampi li għamel fir-raba magħruf bħala "ta' Gnien is-Sultan", limiti ta' Sannat, u tiċħadħa fir-rigward tal-kantuni li allegatament tneħħew miċ-ċint tat-triq;

2. tikkundanna lill-konvenut sabiex fi żmien xahar mil-lum ineħħi dawn ir-rampi; u

3. fin-nuqqas tawtorizza lill-istess atturi jagħmlu dan a spejjeż tal-konvenut.

Bl-ispejjeż ikunu kwantu għal terz kontra l-atturi u l-bqija għall-konvenuti .

< Sentenza Finali >

---

[9] ara affidavit tiegħu a fol. 34 tal-proċess
[10] ara Nota a fol. 168 tal-process

---------------------------------TMIEM---------------------------------